

РЕЦЕНЗІЇ

<https://doi.org/10.17721/1728-2640.2017.132.1.17>

А. Папакін, канд. іст. наук, ас.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

РЕВАНШ РОСІЙСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ: КАНІВ, 1662 Р.

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:

Бабулін І. Б. Каневская битва 16 июля 1662 г. –

М.: Фонд "Русские витязи", 2015. – 88 с.

Рецензується опубліковане у 2015 р. у Москві дослідження авторства І. Бабуліна, присвячене одному з епізодів російсько-польської війни 1654 – 1667 рр., що відбувся в Україні під час Руїни за гетьманування Юрія Хмельницького. Видання містить ряд дискусійних тверджень, які піддаються аналізу в даній рецензії. Звертається увага на заполітизованість автора і його викривлені оцінки подій давнини. Піддається сумніву авторська оцінка бойового зіткнення війська Московської держави з козацьким військом Ю. Хмельницького в районі Канева у 1662 р. як найбільша перемога у російсько-польській війні 1654 – 1667 рр. Аналізуються причини перебільшення значення, яке надав автор перемозі російського війська під Каневом у 1662 р.

Ключові слова: рецензія, російсько-польська війна 1654 – 1667 рр., Руїна, Ю. Хмельницький, Московська держава, козацьке військо.

Події в Україні в останні роки не сходять зі шпальт російських новин та книжкових полиць. Не стали винятком і окремі аспекти української історії сивої давнини, що теж тішаються популярністю в російського читача, не в останню чергу через паралелі до сучасних подій, які на-в'язуються їм авторами і маркетологами. Так, у новій серії військово-історичних книжок "Ратное дело", що почала виходити в Москві, з'явилося два дослідження авторства Ігоря Бабуліна, що стосуються нашої історії. Перше з них було видане у 2015 р. під промовистим заголовком "Борьба за Украину" [2] (саме ці три слова, виділені великим шрифтом, перш за все кидаються в очі покупцю), під грифом Інституту російської історії РАН і є науковим виданням. Другу книжку І. Бабуліна з серії "Ратное дело" – "Каневская битва 16 июля 1662 г." [3] можна назвати науково-популярною. Підзаголовком назви на обкладинці є фраза "Забывая победу", яка чомусь не потрапила ані на титул, ані у бібліографічний опис праці. Проте, саме ця фраза є лейтмотивом всього дослідження І. Бабуліна, що присвячене одному з епізодів російсько-польського протистояння 1654–1667 рр. та, водночас, одній з подій української Руїни. До значення, якого автор надає цій події, ми повернемося нижче.

Книжка І. Бабуліна складається з вступної частини, п'яти розділів і висновків. Автор розкриває питання організаційного і кількісного складу сторін конфлікту (ліво- і правобережних козацьких полків, російського і польського контингентів), що брали участь у кампанії 1661–1662 рр., воєнних подій осені 1661 – літа 1662 рр. в районі Переяслава, бойового зіткнення супротивників на лівобережжі Дніпра навпроти Канева, походу російського війська і козаків В. Золотаренка на Правобережжя, а також відходу російської армії до Лубнів. В заключній частині підводяться підсумки кампанії російської армії 1662 р. в Україні.

Видання, як і вся серія, є і багато ілюстрованим, що характерно для науково-популярного видання (на жаль, лише чорно-білими ілюстраціями; на 1–3 сторінках обкладинки є, тим не менш, три кольорові малюнки-реконструкції, мапа і фотографія), але, разом з тим, містить повноцінний науковий апарат (прикінцеві примітки). Це можна лише вітати: за посиланнями можна простежити джерела інформації, поданої автором у тексті; видно також масштабну дослідницьку роботу, проведenu автором у російських архівах. Ілюстративний матеріал книжки не позбавлений помилок: так, малюнок ротмістра татарської хоругви авторства Б. Гембажевсь-

кого з видання Т. Корзона 1923 р. підписаний як "малюнок 1660 р." (с. 26), а гравюра Дж. Фуджерона "Habit of a Tartarian Prince" з британського видання 1759–1760 рр. – як "Польська гравюра середини XVII ст." (с. 64). Викликає також подив сучасний малюнок-реконструкція на другій сторінці обкладинки: російська кіннота атакує списками... вози. Зазначимо, що про жодну атаку копійників на укріплений табір Ю. Хмельницького у тексті не йдеться. В цілому ж, ілюстративний матеріал адекватний зображенням у тексті книжки подіям. Окремо слід позитивно відзначити, що відомості про козацьке військо проілюстровані тогочасними зображеннями – малюнками з мапи Г. Л. де Боплана і печаткою Війська Запорозького (щоправда, вони вміщені чомусь у підрозділі, що стосується складу і кількості польського контингенту в Україні), тому обійшлося без пізніших романтичних зображень, що спотворюють вигляд козацького війська. Винятком з загально добре підбраного ілюстративного матеріалу є хіба що малюнок козацького табору з праці Є. Разіна "История военного искусства" (с. 50). На жаль, майже всі ілюстрації з видання "Каневская битва" були вже використані автором у попередній праці з цієї ж серії [2], що зменшує їх цінність, проте це не дивно, враховуючи обмеженість іконографії східноєвропейського регіону середини – другої половини XVII ст.

Текст також не позбавлений огріхів. Так, на нашу думку, автор занадто захоплюється російським діловим стилем XVII ст., вставляючи у авторський текст фрази на кшталт "Василий Золотаренко извещал князя Григория Ромодановского", "черкас Ромодановский велел порубить", "велел быть у него полковнику Я. Лесли", або називаючи, слідом за тогочасними російськими документами, правобережних козаків зрадниками (с. 29, 38). Окремо слід згадати неймовірно велику кількість цитат з документів, яких місцями навіть більше, ніж авторського тексту. Це все робить текст книжки складним для сприйняття, а інколи й просто нечитабельним. Захоплюючись цитуванням, І. Бабулін подає без змін шматок сучасного українського перекладу літопису Григорія Грабянки [за виданням: 7] (с. 49). З невідомої причини у тексті видання всі географічні назви, які за-вершуються на "-ев", "-ов" чи "-ин", відмінюються не як топоніми, а як прізвища: "под Каневым" (за винятком "под Каневом" на с. 39), "под Бужиним", "под Крыловым", "под Жолниным", "под Пирятыным". Ймовірно, тут ідеться не стільки про данину стилю XVII ст. (у цитатах ці назви пишуть і так, і так), як про помилку коректора,

оскільки в російській мові ці назви відмінюються так само, як в українській: "под Каневом", "под Бужином" і т.д. Географічні назви, згадані у цитатах, часто розшифровуються автором – наводиться їх сучасне звучання у російській мові. На жаль, є винятки з цього правила: так, нерозшифрованими залишилися назви міста Бориспіль ("Барышполь" на с. 25) і містечка Жовнин ("Жолнин" на с. 28, "Жовнин" на с. 29).

Але загалом якість видання справляє позитивне враження. Порівняно з єдиною періодичною серією військово-історичних досліджень, що видається в Україні, "Militaria Ucrainica", ситуація з публікацією науково-популярної історичної літератури у Російській Федерації виглядає краще. Без сумніву, Україні слід заповнювати вітчизняний ринок військово-історичними працями власного виробництва, бо інакше, враховуючи мінімальний мовний бар'єр для українського читача, його здатні заповнити російські дослідження, що пишуться з упереджених позицій.

Саме на таку позицію І. Бабуліна й слід звернути особливу увагу. Заполітизованість автора і його викривлені оцінки подій давнини вже стали предметом критики його співвітчизників [9]. Проте риторичне питання Т. Г. Таїрової-Яковлевої "Як може людина XXI століття сприймати своєю особистою образою чи радістю бої, перемоги чи поразки більш ніж трьохвікової давнини?" [9, с. 258] не втратило актуальності – позиція автора з роками не змінилася, чого прикладом і служить рецензована книжка. Виправдовуючись неможливістю "людини байдуже ставитися до очорнення пам'яті його предків, рідної історії" [5, с. 484], І. Бабулін і в даному дослідженні продовжує дивитися на світ XVII ст. через призму інтересів Московської держави. Так, читачам "Каневской битвы", знайомим з попередніми дослідженнями І. Бабуліна, особливо прискіпливими до української історіографії, впадають у вічі "подвійні стандарти" автора, які він застосовує для розгляду двох подій – Конотопської битви 1659 р., де російська армія була розбита, та бою під Каневом 1662 р., де вона перемогла. Наприклад, І. Бабуліна відверто не цікавлять причини втрати воеводою Г. Ромодановським полонених біля Жовнина козаків (с. 29) чи яким чином були "полностью истреблены" (с. 51) оборонці табору Ю. Хмельницького під Каневом – натомість він провів ціле розслідування страти Мехмедом Герасимом російських полонених після Конотопської битви [4, с. 105–110]. Читача "Каневской битвы" І. Бабулін переконує, що говорити про перемогу Ю. Хмельницького під Бужином не коректно, оскільки "з наявними у гетьмана власними силами він не ризикнув би вступити у бій з Приклонським без підтримки сильного союзника" (с. 66). Водночас, заглиблюючись у альтернативну історію, чи, за влучним терміном Д. Шурхала, "якбитологію" [11], І. Бабулін чомусь не подумав над тим, що і Г. Ромодановський подібним чином, ясна річ, не ризикнув би йти на Переяслав у липні 1662 р., не маючи козаків Я. Сомка у якості союзників!

Але ці зауваження є дрібницею порівняно з головним постулатом праці – автор вважає бій під Каневом "найбільшою перемогою" військ Московської держави у всій польсько-російській війні (с. 4). Військовий конфлікт між Московією та Річчю Посполитою, що почався після підписання Богданом Хмельницьким союзу з російським царем у 1654 р., розтягнувся на 13 років і був сповнений бойовими діями різного масштабу. Чому ж увага автора зосередилася саме на подіях 1662 р. під Каневом?

Джерела (як українські, так і іноземні) містять доволі скупі відомості про події під Каневом. Найбільш інформативні, за визначенням І. Бабуліна, дані Самовидця майже цілком процитовані автором на с. 44. Інші дані,

наведені у книзі, доповнюють Самовидця в деталях. З них випливає, що у липні 1662 р. війська російського князя Григорія Ромодановського і ніжинського полковника Василя Золотаренка виступили проти основних сил гетьмана Юрія Хмельницького, який стояв під Переяславом. Татарський загін, взявши московського "язика", повідомив про це гетьмана, і той відступив від Переяслава, відправивши військо до переправи через Дніпро в районі Канева. Г. Ромодановський, об'єднавшись із силами переяславського полковника Якіма Сомка, пішов слідом за Ю. Хмельницьким і 16 липня атакував табір гетьмана на лівому березі Дніпра навпроти Канева. Спочатку в бою зустрілися кінні підрозділи лівобережних і правобережних козаків, а коли в бій вступили рейтарі і копійники Г. Ромодановського, Ю. Хмельницький почав відступати. Козаки Ю. Хмельницького кинулися у воду, тікаючи на той берег Дніпра, а німецька наймана піхота до останнього обороняла табір. До речі, припущення О. Сокирка, що найманці затято обороняли табір для прикриття відступу гетьмана, не знайшло чомусь жодного відбиття у праці І. Бабуліна, хоча він, як видно з тексту, знайомий з дослідженням нашого колеги [10, с. 258]. За Самовидцем, на переправі "згибло войска з руки Хмелницкого так козаков, як и ляхов тысячей болше двадцати" [8, с. 86], проте ці цифри справедливо вважаються І. Бабуліним завищеними, який навів більш реальні, на його погляд, дані М. Майєра [див.: 6] про 6 тис. потонулих козаків (с. 50).

Підрахунок загальної чисельності військ супротивників під час бою дав автору такі числа. Російська сторона мала у своєму розпорядженні 11,5 тис. бійців під час бою під Каневом, близько 3 тис. осіб, висланих з Переяслава В. Волконським, близько 3 тис. козаків В. Золотаренка і 10,5 тис. бійців у війську Я. Сомка, усього – 28 тис. осіб при 29 гарматах. Ці дані автор протиставляє повідомленню М. Майєра про 36 тис. воїнів армії Г. Ромодановського, які вважає завищеними (с. 41). Під командуванням Ю. Хмельницького, за даними І. Бабуліна, було 14 тис. козаків, близько 4 тис. бійців у коронних хоругвах, надісланих українському гетьману Яном Казимиром, та 2 тис. кримських татар, усього – 20 тис. осіб при 22 (або 24) гарматах. Отже, за чисельністю сторін бойове зіткнення під Каневом можна вважати доволі масштабним. Проте не слід забувати, що так виглядали сили сторін напередодні бою під Каневом, і далеко не всі з перелічених підрозділів взяли участь у самому бою: так, за наведеними у книзі І. Бабуліна даними, частину татар Г. Ромодановський відігнав від Ю. Хмельницького ще біля Переяслава, частина правобережних козаків втекла від гетьмана вже в ході відступу від Переяслава до переправи, а решта татар залишила Ю. Хмельницького і відправилася додому, коли Г. Ромодановський з Я. Сомком підійшли до табору на переправі (с. 38, 44). Таким чином, від наведеної вище чисельності війська Ю. Хмельницького слід відняти кілька тисяч осіб, що втекли напередодні самого бою.

За підрахунками І. Бабуліна, безпосередньо у бою загинуло близько 2 тис. бійців – переважно, оборонці табору. І. Бабулін звертає увагу на цінні трофеї, що дісталися росіянам – 117 прапорів, 22 (24?) гармати, а також литаври (с. 52–53). На чому автор вирішив не акцентувати уваги – це кількість тих, хто врятувався. Простий підрахунок (з 20-тисячного війська 2 тис. татар залишили поле бою, 2 тис. загинуло у бою, а 6 тис. – під час переправи) дає цифру в 10 тис. козаків (щоправда, від неї слід відняти тих, хто втік з-під Переяслава, проте їх кількість невідома). Сам гетьман та старшина змогли уникнути загибелі чи полону; в полон же потра-

пило, за І. Бабуліним, лише 84 особи (с. 52). Це ставить під сумнів масштабність бойового зіткнення, що трактується автором як "найбільша перемога".

У самому ж бою, як видно з опису Самовидця і повідомлень інших джерел, що наводяться у книзі, не взяли участі основні сили Ю. Хмельницького – більшість воліла втекти, уникаючи бою. Відсутність генеральної сутички та велика кількість небойових втрат у війську Ю. Хмельницького порівняно з бойовими (а, за даними І. Бабуліна, бойові втрати московського війська і сил Я. Сомка були просто мізерними – "дві-три сотні бійців", с. 54) ставлять під сумнів сам термін "битва", що застосовує І. Бабулін до подій на переправі. Проте, за відсутності як в російській, так і в українській сучасних історіографіях усталеної військово-історичної термінології його використання у праці можна пробачити. Проте, на нашу думку, більш вдалим для описаних подій терміном може бути "битва за Переяслав" як комплекс бойових зіткнень, що включають облогу Ю. Хмельницьким Переяслава, відхід гетьмана до переправи і бій біля переправи.

У будь-якому випадку, бій під Каневом точно не був "найбільшою перемогою в Російсько-польській війні 1654–1667 рр.". По-перше, основними супротивниками у цих подіях виступали не коронне і московське війська, а російська армія (за підтримки лівобережних козаків Я. Сомка і В. Золотаренка) та козацьке військо Ю. Хмельницького. Польські загони (полк М. Хлопицького і полк Р. А. Єльського) становили лише невелику частину війська українського гетьмана. Дарма І. Бабулін розглядає гетьманських "німців" у ролі "польського коронного контингенту" (с. 20-21): очевидним є те, що згадані у джерелах мушкетери і драгуни є не допомогою польського короля, а найманцями при війську Ю. Хмельницького (одне з джерел прямо говорить про перебіжчиків з коронної армії!) [10, с. 257-258].

По-друге, хоча Г. Ромодановський з Я. Сомком і прагнули зустрітися з основними силами Ю. Хмельницького, щоб розбити їх і притягти на свій бік старшину Правобережної України, бій біля переправи не став генеральною сутичкою, що призвела б до розгрому сил гетьмана. Сам Ю. Хмельницький, вся правобережна старшина та половина війська змогли переправитися через Дніпро, де продовжили боротьбу і навіть (за допомогою татар) розбили під Бужином сили московського воєводи М. Приклонського, які слідом з Ю. Хмельницьким прийшли на Правобережжя. До честі І. Бабуліна, він не обходить стороною долю російської армії після бою на переправі, розглядаючи її в останніх розділах книжки. Таким чином, значення перемоги Г. Ромодановського над козаками Ю. Хмельницького на лівому березі Дніпра у липні 1662 р. було цілковито знівельоване вже за місяць М. Приклонським.

Стає очевидним, що події під Каневом 1662 р. за своїми результатами не йдуть у жодне порівняння зі, скажімо, виграними московським військом битвами (причому, також за допомогою козаків) під Городком та під Вільном у 1655 р., не згадуючи про менш масштабні бої російсько-польської війни. То що ж змусило І. Бабуліна оголосити перемогу під Каневом найбільшою з-поміж інших?

Свою ідею "забутої перемоги" російської армії під Каневом І. Бабулін оприлюднив ще у 2012 році на українському воєнно-історичному інтернет-форумі [1]. Вже тоді ним були сформульовані постулати про "найбільш значний успіх московських військ" та нібито навмисне замовчування факту битви істориками СРСР, України і Російської Федерації (російськими і радянськими – "по причині ідеології «дружби народів»", українськими – бо, мовляв,

"не хочуть привертати зайвої уваги до важкої поразки козацького війська"). З тих пір автор здійснював дослідницьку роботу в заданому напрямку, результатом якої стала рецензована праця, опублікована у 2015 р., вочевидь, коли "ідеологія «дружби народів»" стала у Російській Федерації неактуальною. Отже, одну з причин перебільшення ролі канівського бою можна знайти у політичній доцільності – саме у тому, що суперником московського воєводи виступали не поляки, а "зрадники-козаки".

Інша причина лежить на поверхні – Канівська "забута перемога" є нічим іншим, як реваншем І. Бабуліна за Конотопську битву, яку він досліджував більш ретельно. Хоча у історії польсько-російської війни після 1659 р. можна відшукати кілька переможних для московського війська боїв (наприклад, під Пирогівкою чи під Глуховом у 1664), вони відбулися саме над коронним військом. Як бачимо, І. Бабуліну обов'язково слід було "покарати" переможців під Конотопом, тому як "найбільша перемога" і було обрано перемогу саме над козаками, тому й довелося автору захищати "пам'ять предків", хизуючись непересічною, але безрезультатною з військового погляду перемогою під Каневом. Чимале значення події на переправі мали лише для війська Ю. Хмельницького, який втратив особисту охорону у бою, третину війська під час переправи і довіру правобережного козацтва – як результат; у 1663 р. гетьман Ю. Хмельницький склав з себе повноваження. Проте на подальші події польсько-російської війни бій на переправі серйозно не вплинув. Невелике значення бою відбиває обмеженість джерельних даних про нього, що має наслідком малий обсяг дослідження І. Бабуліна (книжка має всього 88 сторінок; для порівняння, його ж праця про Конотоп з тієї самої серії має 400 сторінок) і вже згадане перенасичення тексту цитатами. В результаті, безперечно корисне і доволі скрупульозне дослідження кампанії російської армії 1662 р. в Україні перетворене самим автором на реванш за програний Конотоп 1659 р. та зведення рахунків з давно померлими "зрадниками".

Насамкінець, дамо слово самому автору: "Битва... не була "генеральною баталією", перемога союзників мала характер поодинокого успіху". Щоправда, писав він це не про події під Каневом, а про Конотопську битву [4, с. 141]. Чому очевидність застосування цього твердження до бою 1662 р. біля переправи не спала на думку самому І. Бабуліну – питання риторичне. Здається, до популярного у Російській Федерації жанру виправдання і применшення значення поразок "предків" (наприклад, битв під Оршею чи Конотопом) додався жанр перебільшення масштабів перемог, чого прикладом є рецензована праця. Причини бажання шукати у сивій давнині славних чинів "предків" і перемог зрозумілі. Проте нашому читачу, щоб запобігти спокусі слідування російській "моді", слід нагадати слова шведського дослідника Петера Енглунда, викладені у передмові до російського видання його книжки про Полтавську битву 1709 р.: "Поразки нерідко представляють чи не більший інтерес, ніж перемоги. ...Перемоги часто схиляють до самозаспокоєння і консерватизму, тоді як невдачі підштовхують до зміни поглядів і розвитку. ...Можна сказати, що одних зі шляхів, що призвели до багатства і процвітання Швеції сьогодні, розпочався саме там, на рівнині під Полтавою" [12, с. 9].

Список використаних джерел

1. 350 лет Каневской битве [Електронний ресурс] // Military Ukraine. Воєнно-історичний форум. – Режим доступу: <http://forum.milua.org/viewtopic.php?f=4&t=16762>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 13.01.2017.

2. Бабулин И.Б. Борьба за Украину и битва под Конотопом (1658–1659 гг.) / И. Б. Бабулин. – М.: Фонд "Русские витязи", 2015. – 400 с.

3. Бабулин И.Б. Каневская битва 16 июля 1662 г. / И. Б. Бабулин. – М.: Фонд "Русские витязи", 2015. – 88 с.
4. Бабулин И.Б. Князь Семен Пожарский и Конотопская битва / И. Б. Бабулин. – СПб: Общество памяти игуменни Таисии, 2009. – 168 с.
5. Бабулин И.Б. Ответ рецензенту (Таирова-Яковлева Т. Г. Рецензия на книгу: Бабулин И. Б. Князь Семен Пожарский и Конотопская битва. СПб., 2009) [Электронный ресурс] / И. Б. Бабулин // История военного дела: исследования и источники. – 2014. – Т. IV. – С. 483-498. – Режим доступа: http://www.milhist.info/2014/03/13/babylin_3. – Назва з екрану. – Дата звернення: 13.01.2017.
6. Літвіненко Є. Гетьманат Юрія Хмельницького крізь призму німецької друкованої хроніки "Theatrum Europaeum" (XVII – початок XVIII ст.) / Є. Літвіненко // Київська старовина. – 2011. – № 1. – С. 110-122.
7. Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки / Пер. із староукр. Р. Г. Іванченка. – К.: Знання України, 1992. – 192 с.
8. Літопис Самовидця / Видання підготував Я. І. Дзира. – Київ: Наукова думка, 1971. – 208 с.
9. Таирова-Яковлева Т. Г. Бабулин И.Б. Князь Семен Пожарский и Конотопская битва // Петербургские славянские и балканские исследования / Т. Г. Таирова-Яковлева. – 2012. – № 2 (12). – С. 258-263.
10. Сокирко О. Гетьманські "німці": війська іноземного автораменту другої половини XVII – початку XVIII ст. / О. Г. Сокирко. // Україна в Центрально-Східній Європі. – 2011. – Вип. 11. – С. 246-265.
11. Шурхало Д. Українська "якбитологія": Нариси альтернативної історії / Д. Шурхало. – Львів: Піраміда, 2007. – 318 с.
12. Энглунд П. Полтава. Рассказ о гибели одной армии / П. Энглунд. – М.: Новое литературное обозрение, 1995. – 288 с.

References

1. 350 let Kanevskoy bitve. *Military Ukraine. Voienno-istorychnyi forum* [Online]. Available from: <http://forum.milua.org/viewtopic.php?f=4&t=16762>. [Accessed: 13th January 2017].
2. BABULIN, I. B. (2015) *Borba za Ukrainu i bitva pod Konotopom (1658 – 1659 gg.)*. Moscow: Russkiye vitiazi.
3. BABULIN, I. B. (2015) *Kanevskaya bitva 16 iyulia 1662 g.* Moscow: Russkiye vitiazi.
4. BABULIN, I. B. (2009) *Knyaz' Semion Pozharskiy i Konotopskaya bitva*. Saint-Petersburg: Obshchestvo pamiati igumienii Taisii.
5. BABULIN, I. B. (2014) *Otvet retsenzentu. Istoriya voyennogo dela: issledovaniya i istochniki*. [Online] Vol. IV, 483-498 Available from: http://www.milhist.info/2014/03/13/babylin_3. [Accessed: 13th January 2017].
6. LITVINENKO, Ye. (2011) *Hetmanat Yurii Khmelnytskoho kriz pryizmu nime'tkoyi drukovanoi khroniky "Theatrum Europaeum" (XVII – pochatok XVIII st.)*. Kyivska Starovyna, 1, 110-122.
7. *Litopys hadiatskoho polkovnyka Hryhoriya Hrabianky* (1992). Kyiv: Znannia Ukrainy.
8. *Litopys Samovydtzia* (1971). Kyiv: Naukova Dumka.
9. TAIROVA-YAKOVLEVA, T. G. (2012) *Babulin I. B. Knyaz Semion Pozharskiy i Konotopskaya bitva. Studia Slavica et Balcanica Petropolitana*. 2 (12), 258-263.
10. SOKYRKO, O. (2011) *Hetmanski "nimtsi": viiska inozemnoho avtoramentu druhoi polovyny XVII – pochatku XVIII st.* *Ukrayina v Tsentralno-Skhidnii Yevropi*. 11, 246–265.
11. SHURKHALO, D. (2007) *Ukrayins'ka "yakbytolohiya": narysy alternatyvnoyi istorii*. Lviv: Piramida.
12. ENGLUND, P. (1995) *Poltava. Rasskaz o gibeli odnoj armii*. Moscow: Novoye literaturnoye oborzeniye.

Надійшла до редакції

A. Papakin, PhD in History, Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

A REVENGE OF THE RUSSIAN HISTORIOGRAPHY: KANIV 1662 REVIEW OF THE BOOK:

Babulin, I. B. (2015) Kaniv Battle of 16 July 1662. Moscow: Fond "Russkie Vitiazi"

We review a monograph published in 2015 in Moscow by Igor Babulin. It deals with an episode of the Russo-Polish War of 1654–1667, held in Ukraine during the Ruin in the times of Hetman Yuri Khmelnytsky. The reviewed publication contains a number of controversial statements, which are analyzed in this review. Attention is drawn to the politicization of the author and his distorted assessment of past events. It's important to bring under question the author's position on the battle between Moscow State and the Cossack army, led by Yuri Khmelnytsky, in Kaniv in 1662 as the biggest victory in the Russo-Polish War of 1654–1667. We analyze the reasons of exaggerating the importance of the victory of Russian troops in Kaniv in 1662.

Keywords: review, Russo-Polish War of 1654–1667, Ruin, Yuri Khmelnytsky, Moscow State, Cossacks.